

**İSLÂM AİLE HUKUKUNDA
EŞLER ARASI UYUŞMAZLIĞIN
MAHKEME DIŞI YÖNTEMLERLE
GİDERİLMESİ**

Yazar

Dr. Alaaddin HANÇER

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Bu kitapta yer alan fikirler ve düşünceler yazarı ait olup, hiçbir kurum veya kuruluşun görüşünü yansıtmamaktadır. Bu kitap, "İslâm Aile Hukukunda Eşler Arası Uyuşmazlığın Mahkeme Dışı Yöntemlerle Giderilmesi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-375-763-2	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
İslâm Aile Hukukunda Eşler Arası Uyuşmazlığın Mahkeme Dışı Yöntemlerle Giderilmesi	47518
Editör	Baskı ve Cilt
Alimcan BUĞDA	Vadi Matbaacılık
ORCID iD: 0000-0002-3190-0146	Bisac Code
	REL037050
Yazar	DOI
Alaaddin HANÇER	10.37609/akya.3905
ORCID iD: 0000-0002-0531-301X	
Yayın Koordinatörü	
Yasin DİLMEN	

Kütüphane Kimlik Kartı
Hançer, Alaaddin.

İslâm Aile Hukukunda Eşler Arası Uyuşmazlığın Mahkeme Dışı Yöntemlerle Giderilmesi / Alaaddin Hançer;
ed. Alimcan Buğda.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
250 s. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253757632

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.3. Araştırmanın Yöntemi	3
2. UYUŞMAZLIK.....	5
2. 1. Uyuşmazlık ve Uyuşmazlıkla İlgili Kavramlar.....	5
2.1.1. Uyuşmazlık	5
2.1.2. Uyuşmazlıkla İlgili Kavramlar.....	6
2.2. Tarihte Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar	9
2.2.1. Eski Yunan Hukukunda Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar	10
2.2.2. Roma Hukukunda Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar.....	11
2.2.3. Ortaçağ ve Günümüz Avrupa Kıtasında Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar	12
2.2.4. Cahiliye Dönemi Arap Örfünde Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar.....	15
2.2.5. İslâm Toplumunda Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar	18
2.2.6. Osmanlı'da Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar	21
2.2.7. Türkiye'de Uyuşmazlığın Giderilmesine Yönelik Uygulamalar	23
2.3. Uyuşmazlığın Giderilmesi	26
2.3.1. Uyuşmazlığın Mahkemeler Tarafından Giderilmesi.....	26
2.3.2. Uyuşmazlığın Mahkeme Dışı Yöntemlerle Giderilmesi.....	28
2.3.2.1. Tahkîm	30
2.3.2.2. Sulh.....	31
2.3.2.3. Arabuluculuk	32
2.3.2.4. Uzlaştırıcılık	32
2.4. Mahkeme Dışı Çözüm Yöntemlerini Hâkim Kararlarından Ayıran Yönler.....	34
2.4.1. Konusu Bakımından	35
2.4.2. Gizlilik Açısından	36
2.4.3. Tarafların Rızası ve Memnuniyeti Açısından.....	36

2.4.4. Zaman Sınırlaması Açısından	37
2.4.5. Sonuç Açısından	38
2.4.6. Yetkinin Sınırı Açısından	39
2.5. Mahkeme Dışı Çözüm Yöntemlerinin Faydaları	39
2.5.1. Taraflara Zaman Kazandırması	40
2.5.2. Taraflara Çözüm Sürecinde Müdahil Olma Hakkı Sağlaması	41
2.5.3. Karşılıklı Rızanın Teşekkülünün Sağlanması	42
2.5.4. Taraflara Düşünme Fırsatı Vermesi.....	43
2.5.5. Daha Büyük Olumsuzlukları Ortadan Kaldırması.....	43
2.5.6. Gizlilik Esası Çerçevesinde Olması.....	44
3. KARI-KOCA ARASINDAKİ UYUŞMAZLIK SEBEPLERİ.....	47
3.1. İslam Aile Hukukunda Evlilik.....	47
3.2. İslâm Aile Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi	58
3.3. Karı-Koca Arasında Uyuşmazlık Olarak Görülen Hususlar	76
3.3.1. İslâm Hukuku'nda Uyuşmazlık olarak Görülen Hususlar.....	76
3.3.1.1. Denkliğin Bulunmaması Sebebiyle Uyuşmazlık.....	76
3.3.1.2. Din Farklılığı Sebebiyle Uyuşmazlık.....	77
3.3.1.3. Mehir'de Uyuşmazlık.....	81
3.3.1.4. Nafaka Sağlanmaması Sebebiyle Uyuşmazlık.....	82
3.3.1.5. Sağlık Sorunları Bulunması Sebebiyle Uyuşmazlık	87
3.3.1.6. Nüşûz Sebebiyle Uyuşmazlık.....	88
3.3.1.7. Gaiblik ve Terk Sebebiyle Uyuşmazlık.....	91
3.3.1.8. Zina (Aldatma) Sebebiyle Uyuşmazlık	92
3.3.1.9. Cinsel Yaşam	94
3.3.1.10. Şiddet Sebebiyle Uyuşmazlık.....	95
3.3.1.11. Mal Paylaşımında Uyuşmazlık.....	98
3.3.1.12. Hidâne'de Uyuşmazlık	102
3.3.1.13. Ebeveynin Aile İçine Müdahalesi	104
3.3.1.14. Ebeveyn ve Akrabalara Karşı Saygısız Davranış	106
3.3.2. Mer'î Hukuk'ta Uyuşmazlık Olarak Görülen Hususlar.....	108
3.3.2.1. Şiddet	109
3.3.2.2. Aldatma	111
3.3.2.3. Sağlık Sorunları.....	113
3.3.2.4. Bağımlılık.....	114
3.3.2.5. Ekonomik Sebepler	116
3.3.2.6. Cinsel Yaşam.....	118

3.3.2.7. Sorumsuz ve İlgisiz Davranış	119
3.3.2.8. Ebeveynin Aile İçine Müdahalesi	121
3.3.2.9. Ebeveyn ve Akrabalara Karşı Saygısız Davranış.....	123
3.3.2.10. Gâiblik ve Terk.....	123

4. İSLÂM HUKUKUNDA KARI-KOCA ARASINDAKİ UYUŞMAZLIĞIN

YARGI DIŞI YÖNTEMLERLE GİDERİLMESİ..... 125

4.1. Tahkîm.....	125
4.1.1. Tahkîm'in Hukuki Dayanağı.....	127
4.1.2. Tahkîm'in Konusu	131
4.1.3. Hakemde Aranılan Şartlar.....	131
4.1.4. Hakemin Görevleri ve Yetki Boyutu.....	134
4.1.5. Tahkîm Kararında Aranılan Şartlar	135
4.1.6. Tahkîm'in Hukuki Bağlayıcılığı	137
4.1.7. Uyuşmazlığın Tahkîm İle Giderilmesi.....	139
4.1.7.1. Nişan ve Nişanın Bozulması Halinde Tahkîm	139
4.1.7.2. Nikâh Akdi İle Bağlantılı Uyuşmazlıklarda Tahkîm.....	145
4.1.7.1.(1). Denklığın Bulunmaması Halinde Tahkîm	146
4.1.7.1.(2). Mehîr'de Tahkîm.....	149
4.1.7.1.(3). Küçüklerin Nikâhlanmasında Tahkîm.....	152
4.1.7.3. Nikâh Akdi Sonrası Uyuşmazlıklarda Tahkîm.....	155
4.1.7.3.(1). Nafakada Tahkîm.....	155
4.1.7.3.(2). Mesken Temini İle İlgili Konularda Tahkîm	157
4.1.7.3.(3). Şiddetli Geçimsizlik Halinde Tahkîm	160
4.1.7.3.(4). Gâiplik ve Terk Halinde Tahkîm	165
4.1.7.3.(5). Sağlık Sorunları Sebebiyle Tahkîm	168
4.1.7.3.(6). Alkol ve Bağımlılık Sebebiyle Tahkîm	171
4.1.7.3.(7). Aldatma Halinde Tahkîm.....	175
4.1.7.3.(8). Muhâlea'da Tahkîm	179
4.1.7.4. Boşanma Sonrası Uyuşmazlıklarda Tahkîm	184
4.1.7.4.(1). Hidâne'de Tahkîm	185
4.1.7.4.(2). Ev Eşyası Paylaşımında Tahkîm	187
4.2. Sulh	190
4.2.1. Sulhun Hukuki Dayanağı.....	192
4.2.2. Sulhun Konusu ve Şartları	194
4.2.3. Sulhun Problem Çözümündeki Etkisi.....	194
4.2.4. Sulhun Hukuki Bağlayıcılığı	198

4.2.5. Uyuşmazlığın Sulh İle Giderilmesi.....	199
4.2.5.1. Nişanın Bozulması Halinde Sulh	199
4.2.5.2. Mehir İle İlgili Uyuşmazlık Halinde Sulh.....	203
4.2.5.3. Nikâh Akdi Sonrasında Meydana Gelen Uyuşmazlıklarda Sulh ..	206
4.2.5.3.(1). Nafaka İle İlgili Uyuşmazlıkta Sulh	206
4.2.5.3.(2). Mesken İle İlgili Uyuşmazlıkta Sulh.....	208
4.2.5.3.(3). Şiddet ve Şiddetli Geçimsizlik Halinde Sulh	209
4.2.5.3.(4). Sorumsuz ve İlgisiz Davranış Halinde Sulh.....	212
4.2.5.4. Boşama Sonrasında Oluşan Uyuşmazlıklarda Sulh	213
4.2.5.4.(1). Hidâne İle İlgili Uyuşmazlık Halinde Sulh	214
4.2.5.4.(2). Mal Varlığı Paylaşımı İle İlgili Uyuşmazlık Halinde Sulh.....	217
4.3. Hulû‘ (Muhâlea).....	218
4.3.1. Muhâlea’nın Hukuki Dayanağı.....	219
4.3.2. Muhâlea’da Bedel Olabilen Şeyler	221
4.3.3. Uyuşmazlığın Muhâlea İle Giderilmesi	222
4.3.3.1. Mehir Üzerine Muhâlea	223
4.3.3.2. İddet Nafakası Üzerine Muhâlea.....	224
4.3.3.3. İddet Kaynaklı Süknâ Hakkı Üzerine Muhâlea	225
4.3.3.4. Küçük Çocuğun Nafakası Üzerine Muhâlea.....	226
4.3.3.5. Hidâne Hakkının Düşürülmesi Üzerine Yapılan Muhâlea	227
SONUÇ	229
KAYNAKLAR	233

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselâm
ADRB/M	: Aile ve Dini Rehberlik Bürosu / Merkezi
ANY	: Anayasa
ASH	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
b.	: Bin, ibn (oğlu)
b.y.	: Basım Yeri Yok
bnt.	: Binti
çev.	: Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
HAK	: Hukuk-ı Aile Kararnâmesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu
Hız.	: Hazreti
md.	: Madde
nşr.	: Neşreden
r.a.	: Radiyallâhu‘anhu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik eden
TMK	: Türk Medeni Kanunu
Trc.	: Tercüme eden
ts.	: Tarihsiz
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
y.y.	: Yayıncı Yok

KAYNAKLAR

- Abalı, Serpil. *Boşanmak İçin Başvuran Kadınların Evlilikteki Cinsel Yaşamlarını Boşanma Nedeni Olarak Görme Durumları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Abdi'l-Hamîd, Muhammed Muhyiddîn. *Ahvâlü's-şahsiyye fî şeria'ti'l-İslâmiyye*. İstanbul: el-Mektebetü'l-Hanefiyye, ts.
- Abdunnûr, Mahmud Mahcûb. *es-Sulhü ve eseruhu fî inhâi'l-husûmeti fî'l-fıkhi'l-İslâmî*. Kâhire: Câmi-atü Kahire Külliyyeti Dâru'l-Ulûm Kısmi Şeriatî'l-İslâmiyye, Doktora Tezi, 1980.
- Acar, H. İbrahim. “Nişan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/152-154. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Acar, H. İbrahim. “Tefrik”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/277-279. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- ADMY, Gerçek Kişiler Ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği. *Resmî Gazete* 28401 (4 Eylül 2012). Erişim 20 Haziran 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16567&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Akan, Pınar. *Arabuluculuk ve Deniz Hukuku'na İlişkin İhtilaflarda Uygulanması*. Ankara: Adâlet Yayınevi, 2013.
- Akgündüz, Ahmet. “Hakem”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/171-173. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Akgündüz, Ahmet. “Husûmet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/417-418. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Akıcı, Hacer. *Türkiye'de Boşanmanın Dini ve Psiko-Sosyal Sebepleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Akıntürk, Turgut. *Aile Hukuku*. Ankara: Beta Yayınları, 3. Basım, 1978.
- Akkaya, Tolga. “Boşanma Dâvasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar Veya Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile Danışmanlığı)”. *Ankara Barosu Dergisi* 4 (Temmuz 2014), 2-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/398204>
- Akman, Ahmet. “İslâm-Osmanlı ve Modern Türk Hukuku'nda Sulh Sözleşmesi ve Alternâtif Uyuşmazlık Çözüm Yollarına Mukayeseli Bir Bakış”. *Hitit İlahiyat Dergisi* 20/1 (Aralık 2021), 1029-1056.
- Aktan, Hamza. “Kefâet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/166-168. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Aktan, Hamza. “Sihriyyet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/111-112. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Aktaş, Aliye Mavili. *Aile İçi Şiddet ve Önleme Yolları*. Ankara: Somgür Yayın Evi, 1997.
- Algan, Taner. “Aile Danışmanlığı Uygulaması: Dünü, Bugünü ve Yarını”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 5/7 (2016), 2208-2217.
- Alkış, Alpaslan – Yılmaz, Gülnihal. “Medeni Hukuktaki Boşanma Nafakasının İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/2 (Aralık 2023), 51-72.
- AMK, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (Kanun No. 4787). *Resmî Gazete* 24997 (9 Ocak 2003). 13 Kasım 2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4787.pdf>
- Apaydın, H. Yunus. “Velâyet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/15-19. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- ASAGEM, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. *Aile Destek Hizmetleri 5. Aile Şurası Komisyon Kararları* (2008). <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/aile-suralari/aile5.pdf>
- ASH, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Aile Danışmanlığı”. Erişim Tarihi: 5 Ocak 2023. <https://www.aile.gov.tr/ss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/aile-danismanligi/>
- ASH, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Raporlar” https://www.aile.gov.tr/Raporlar/ATHGM/aile_danismanligi.pdf

- ASH, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. *Türkiye Aile Yapısı Araştırması* (2016). <https://www.aile.gov.tr/media/35811/taya-2016.pdf>
- ASP, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması* (2021). Erişim 20 Haziran 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>
- ASP, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması* (1996). <https://www.aile.gov.tr/media/36498/halkin-bosanmaya-iliskin-tutumları-arastirmasi-1996.pdf>
- Aşirdizer, Mahmut– Yavuz, Mehmet Sunay. “Evlilik İçi Irza Geçme”. *Adli Tıp Dergisi* 23/2 (2009), 35-42.
- Atar, Fahrettin. “Hâkim”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/69-73. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Atar, Fahrettin. “Muhâlea”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/397-401. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Atar, Fahrettin. “Nikâh”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/112-117. Ankara: TDV Yayınları, 2007.
- Atar, Fahrettin. *İslâm Adliye Teşkilâtı (Ortaya Çıkışı ve İşleyişi)*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 2020.
- Aydın, Mehmet Akif. “Aile”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/196-200. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Aydın, Mehmet Akif. “Mehir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/389-391. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Aydın, Mehmet Akif. *İslâm ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1996.
- Aydın, Mehmet Akif. *Osmanlı Aile Hukuku*. İstanbul: Klasik Yayınları, 3. Basım, 2020.
- Aynî, Ebû Muhammed (Ebû's-Senâ) Bedrüddin Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed. *el-Binâye fî Şerhi'l-Hidâye*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fiker, 2. Basım, 1990.
- Bâbertî, Ekmelüddin Muhammed b. Mahmûd b. Ahmed er-Rûmî el-Mısırî. *el-İnâye şerhu'l-hidâye*. 10 Cilt. b.y: Dâru'l-Fiker, ts.
- Bâcî, Ebû'l-Velîd Süleymân b. Halef b. Sa'd et-Tüçibî. *el-Müntekâ şerhu Muvattâ*. thk. Muhammed Abdulkâdir Ahmet Atâ. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999.
- Bağdâdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî. *et-Ta-bakâtü'l-kübrâ*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru's-Sâdir, 1968.
- Balcı, Muharrem. *İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkîm*. İstanbul: Danışman Yayınları, 1999.
- Bardakoğlu, Ali. “Fesih”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/427-428. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Bardakoğlu, Ali. “İkrah”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/30-37 İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Barış, Mustafa Necati. “Cahiliye Döneminde Yargı Sistemi”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/1 (2012), 153-170.
- Bayındır, Abdulaziz. *İslâm Muhâkeme Hukuku*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, 2. Basım, 2015.
- Bekdemir, Sezâi. “Evliliğin Şer'i Maksudları”. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (Haziran 2022), 201-225.
- Beyhâkî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî. *Delâilü'n-Nübüvve*. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 3. Basım, 2008.
- Beyhâkî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ. 11 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 3. Basım, 2003.
- Bıçkın, İnci. “Genel Olarak Alternatif Uyuşmazlık Çözümü”. *Hukuki Perspektifler Dergisi* (Temmuz 2006), 34.
- Bilginer, Yahya. “İslâm Hukuku Bağlamında Eşler Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuğun Rolü”. *Artuklu Akademi* 11/2 (Aralık 2024), 411-431. <https://10.34247/artukluakademi.1523941>
- Bilginer, Yahya. *Mer'î Hukukla Mukayeseli Olarak İslâm Hukukunda Nafaka*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2023.

- Bilmen, Ömer Nasûhi. *Hukuk-ı İslâmiyye ve ıstılâhatı fıkhiyye kâmusu*. 8 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi, 1952.
- Binay, Murat. “Türkiye’de Boşanma Nedenlerinin Analizi ve Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”. *Ombudsman Akadematik* 5/9 (Temmuz-Aralık 2018), 237-267.
- Biten, Semin. “Bir Toplumsal Barış Projesi: Arabuluculuk”. *Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlâkı Derneği (İGLAD) Bülteni* (Eylül 2019). <https://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerVI/1373.pdf>
- Boynukalın, Ertuğrul. *İslâm Hukukunda Sulh*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1992.
- Börekçioglu, Ahmed Rifat – Kayıklık, Hasan. “Dindarlık ve Evlilik Uyumu İlişkisi: Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1 (Haziran 2019), 202-224. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/744733>
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Cûfi. *el-Câmi’u’s-saâlih*. thk. Merkezü’l-Buhûsi ve Tekniyetü’l-Mâ’lûmât. 10 Cilt. Beyrut: Dâru’t-Te’sil, 1. Basım, 2012.
- Buhûtî, Mansûr b. Yunus b. İdris. *Keşşâfu’l-kınâ’ an metni’l-İknâ’*. 6 Cilt. Beyrut: Âlemü’l-Kütüb, 1983.
- Bulur, Alper. “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Arabuluculuk Yöntemi”. *Ankara Barosu Dergisi* /4 (Güz 2007), 42.
- Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî. *Şerhu Muhtasari’t-Tahâvî*. thk. İsmetullah İnâyetullah Muhammed. 8 Cilt. Medine-i Münevvere: Dâru’l-Beşâiri’l-İslâmiyye, 2010.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd. *es-Sihâh Tâcu’l-Luga ve Sihâhu’l-Arabiyye*. thk. Ahmed Abdulgafûr Atâr. 6 Cilt. Beyrut: Dâru’l-İlim li’l-Melâyîn, 4. Basım, 1984.
- Cühenî, Mes’ad Avvâd Hamdan. *et-Tahkîm fi’ş-şer’ati’l-İslâmiyye ve’n-nuzmi’l-vad’iyye*. El-Medinetü’l-Münevvera: Mektebetü Dâru’l-imân, 1994.
- Çeker, Orhan. *Hukuk-ı Aile Kararnamesi*. Konya: Mehîr Vakfı Yayınları, 1979.
- Çelen, Mehmet. “Türkiye’de Boşanma Olgusu ve Boşanma Çeşitleri. Ulusal Aile Sempozyumu – Sebep ve Sonuçlarıyla Boşanma Olgusu.” Adana: Yuva Kurma ve Aileyi Koruma Derneği (YUVA-KUR, 2011). [Online] <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2011/06/turkiyede-bosanna.pdf>
- Çevik, Yasemen. *Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Hizmet ve Aile Danışmanlığı Uygulamaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Çiftçi, Feyza. *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Çolak, Abdullah. “İslâm’da Aile Kurumunu Korumaya Yönelik Tedbirler”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (Bahar 2016), 105-135.
- Dağcı, Şamil. “İslâm Aile Hukukunda Evlenme Engelleri-II”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/01 (2000) 138.
- Danık, Şükran. “Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 12/1 (2000), 77-87.
- Dede, İsmail. “Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 23/3 (Aralık 2017), 643-663.
- Develioğlu, Ferit. *Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 11. Basım, 1993.
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. “Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Dini Rehberlik Daire Başkanlığı”. Erişim 11 Aralık 2024. <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/48/>
- Dihlevî, Ebû Abdilâziz Kutbüddîn Şah Velîyyullâh Ahmed b. Abdîrrahîm b. Vecîhiddîn el-Fârûkî. *Hucetullahi’l-Bâliğa*. 2 Cilt. çev. Mehmet Erdoğan. İstanbul: İz Yayıncılık, 2020.
- Dirik, Mehmet. “İslâm Hukuku Açısından Nişanı Bozma Tazminatı”. *Mizânu’l-Hak: İslâmî İlimler Dergisi* 13 (Aralık 2021), 107-137.
- Dirik, Mehmet. “Seçimlik Bir Hak Olarak Bulûğ Muhayyerliği”. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Bahar 2019), 61-96.
- Doğar, Mehmet. *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Sözleşmesi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sos-

- yal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- Döndüren, Hamdi. “İlâ”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/61-62. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Döndüren, Hamdi. *Delileriyle Aile İlmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2020.
- Döndüren, Hamdi. *Delilleriyle İslâm Hukuku*. İstanbul: İslâm Hukuku Külliyyatı Yayınları, 1983.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş’as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *es-Sünen*. thk. Merkezü’l-Buhûsî ve Tekniyetü’l-Mâ’lûmât. 8 Cilt. Beyrut: Dâru’t-Te’sîl, 2015.
- Ebû Zehrâ, Muhammed. *el-Ahvâlü’ş-şahsiyye*. Beyrut: Dâru’l-Fikeri’l-Arabiyye, 3. Basım, 1957.
- Ebû’l-Meâlî, Burhâneddîn Mahmud b. Ahmed b. Abdülaziz. *el-Muhîtu’l-burhânî fi’l-fıkhi’n-nûmânî*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2004.
- Efendi, Ali Haydar. *Dureru’l-hukkâm şerhu Mecelleti’l-Ahkâm*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Âlemi’l-Kütüb, 2003.
- Ellek, Hasan. *İslâm Hukukunda Mali Konularla İlgili Sulh Anlaşması*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Erbay, Celal. “Nafaka”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/282-285. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Erdoğan, Ersin – Erzurumlu, Nurbanu. “Hukuk Uyuşmazlıklarında Türkiye’nin Arabuluculuk Tecrübesi ve Zorunlu Arabuluculuk Taslağı”. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı* (2016). <https://setav.org/assets/uploads/2016/12/Turkiyenin-Arabuluculuk-Tecrubesi-PDF.pdf>
- Erdoğan, Mehmet. “İmam Ebû Hanîfe ve Kadının Nikâh Akdinde Taraf Olması”. *İslâmî Araştırmalar Dergisi (Ebû Hanîfe Özel Sayısı)* 15/1-2 (2002), 256.
- Erdoğan, Suat. “Kamu Hukuku-Özel Hukuk Ayrımı ve İslâmî Cezalar”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 58/1 (2017), 187.
- Erik, Hamza. *İslâm Aile Hukukunda Tahkîm Müessesesinin Günümüz Aile Hukuku İle Mukayesesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Esen, Hüseyin. “Zina”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/444-445. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Fîrûzâbâdî, Ebû’t-Tâhir Mecdüddin Muhammed b. Ya’kûb b. Muhammed. *el-Kâmûsü’l-muhîd*. Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 8. Basım, 2005.
- Gazzâlî, Hüccetü’l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tûsî. *el-Vasîtu fi’l-Mezheb*. 7 Cilt. thk. Ahmed Mahmut İbrahim ve Muhammed Muhammed Tâmir. Kâhire: Dâru’s-Selâm, h.1417.
- Gökmen, Emrah. “Tahkîm Müessesesinin Roma, İslâm ve Günümüz Türk Hukuklarındaki Görünümü”. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1 (2003), 291-330.
- Günay, Hacı Mehmet. “Nüşûz”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/303-304. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Güran, Nesrin. “Aile Hizmetleri”. *Harran Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi* 1/1 (Ocak 1983), 20.
- Gürdal, Ayşegül. *İslâm Aile Hukuku Açısından İhtilafların Çözümünde Tahkîm Yöntemi*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Gürhan, Nermi vd. “Cinsel Şiddet”. *Meyad Akademi* 1/1 (2020), 59-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1811706>
- Hallâf, Abdülvehhâb. *Ahkâmu’l-ahvâlî’ş-şahsiyye*. Kuveyt: Dâru’l-Kalem, 1990.
- Hamîdullah, Muhammed. *İslâm Peygamberi*. 2 Cilt. İstanbul: Yeni Şafak Yayınları, 2003.
- Haseki, Alâüddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed ed-Dîmaşkî. *ed-Dürrü’l-muhtâr şerhi tenvirü’l-eb-sâr*. thk. Abdulmun’im Halil İbrâhim. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2002.
- Hasoğlu, Aynur. “İdare Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016), 1983.
- Hayrettin Karaman. “Akid”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/251-256. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- HMK, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (Kanun No. 6100), *Resmî Gazete*, 27836 (4 Şubat 2011). Erişim 27 Haziran 2022.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16567&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

- HUAK, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (Kanun No. 6325). *Resmî Gazete* 28331 (22 Haziran 2012). Erişim 25 Aralık 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6325.pdf>
- HUMK, Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu. (Kanun No. 1086). *Resmî Gazete* 622, 623, 624 (18 Haziran 1927). Erişim 12 Kasım 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/5.3.1086.pdf>
- Işık, Nazlı. “Başından Bu Güne Şiddete Uğrayan Kadınlara Yasal Haklar, Fırsatlar ve Bunları Kullanma Amaçlı Bilgilendirme/Bilinçlendirme Projesi”. *Kadın Dayanışma Vakfı Dergisi: Şiddete Karşı Somut Bir Adım*, Ankara, Gecekonduklarında Kadınlarla Ortak Bir Çalışma”. 1995.
- İbn Abdî'l-Berr, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdil-Berr. *el-Kâfî fî fihki'l-Medine el-Mâlikî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2. Basım, 2002.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkî. *el-Ukudî'd-dürriyyeti fi tenkihi'l-fetâvâ el-hamîdiyye*. 2 Cilt. b.y. Dâru'l-Mârifet, ts.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî ed-Dımaşkî. *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr şerhu Tenviri'l-ebâr*. 13 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994.
- İbn Âşûr, Muhammed et-Tâhir. *Tefsîru'l-tahrîr ve't-tenvîr*. 30 Cilt. Tunus: ed-Dâru't-Tûnisîyye, 1984.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî. *es-Sîretü'n-nebeviyye li-ibn Hişâm*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitâbî'l-İlmiyye, 3. Basım, 1990.
- İbn Hümâm, Kemâluddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî. *Şerhu Fethu'l-Kadîr ale'l-Hidâyeti şerhi bidâyeti'l-Mübtedî*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Cemmâilî el-Makdisî. *el-Kâfî*. 6 Cilt. b.y. Dâru'l-Hicr, 1997.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed el-Cemmâilî el-Makdisî. *el-Muğnî şerhu muhtasari'l-Hirakî*. 12 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Hiya-'l-Türasî'l-'Arabî, 1985.
- İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullâh b. Ahmed b. Muhammed el-Cemmâilî el-Makdisî. *el-Muğnî*. thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî. 15 Cilt. Riyad: Dâru'l-Âlemi'l-Kütüb, 3. Baskı, 1997.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *Sünen-ü İbn Mâce*. thk. Merkezü'l-Buhûsi ve Tekniyetü'l-Mâ'lûmât. 4 Cilt. Beyrut: Dâru't-Te'sîl, 2014.
- İbn Manzûr, Cemâluddîn Muhammed b. Mukerrem. *Lisânü'l-'Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru's-Sâdr, 4. Basım, 1414.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî. *el-Bahru'r-râik şerhu kenzi'd-dekâik*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî. *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999.
- İbn Rüşd, Ebû'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Ahmed el-Kurtubî el-Endelûsî. *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*. thk. Muhammed Subhi Hasan Hallâk. 4 Cilt. Kâhire: Mektebetü ibn Teymiyye, 1994.
- İbyânî, Muhammed Zeyd. *Muhtasaru şerhi'l-ahvâlî's-şahsiyye*. Mısır: Matbaatü'l-Vâiz, ts.
- İlkkaracan, Pınar – Gülçür, Leyla. *Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Metis Yayınları, 1996.
- İMİK, İş Mahkemeleri Kanunu. *Resmî Gazete* 30221 (25 Ekim 2017). Erişim 24 Nisan 2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.7036.pdf>
- İnal, Nihat. *Örnek Kararlarla Açıklamalı Boşanma-Nafaka-Eşya-Nişanlanma Dâvaları*. Ankara: Adâlet Yayınevi, 1998.
- Kadri Paşa, Muhammed. *el-Ahkâmü's-şer'iyyeti fi'l-ahvâlî's-şahsiyye ale mezhebi ebî Hanîfe e'n-Nümânî*. nşr. Bessâm Abdulvahhâb Çelebî. Beyrut: Dâru ibn Hazm, 2007.
- Kahveci, Nuri. *İslâm Aile Hukuku*. İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 3. Basım, 2019.
- Karaaslan, Mehmet. “İdarenin Taraf Olduğu Uyuşmazlıkların Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri İle Giderilmesi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* /140 (Ocak 2019), 71-122.
- Karagözoğlu, Nursen. *Aile Uyuşmazlıklarında Arabuluculuğa Elverişlilik*. Ankara: Başkent Üniversitesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Karahan, Harun Dündar. “Aramızdaki Hukuk Arabuluculuk”. *Diyanet Aylık Dergi* 319 (Temmuz 2017), 72-74.
- Karaman, Hayrettin. *Başlangıçtan Günümüze İslâm Hukuku Tarihi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 13. Basım,

1975.

- Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed. *Bedâ'î'u's-sanâ'î' fî tertîbi's-şerâ'î'*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2. Basım, 1987.
- Kaya, Kamil – Eren, Gizem Tan “Boşanma ve Erken Boşanmaların Artış Nedenleri”. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi* 3/9 (2020), 708-728.
- Kaymaz, Emine – Kaymaz, Mehmet Devran. “İş Hukukunda Barışçıl Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk”. *Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 4/1 (Mayıs 2020), 1-29.
- Kekeç, Elif Kısmet. *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*. Ankara: Adâlet Yayınevi, 2. Basım, 2014.
- Keleş, Ekrem. “Dini Nikâh Adı Altında Yapılan Gayri Resmî Nikâh Akdinin Tahkîm Yoluyla Sona Erdirilmesi”. *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi* 3 (2004), 193-209. https://isamveri.org/pdfdrg/D02533/2004_3/2004_3_KELESE.pdf
- Kılınç, Ahmet. “Osmanlı Devleti’nde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Muslihûn: Osmanlı Arabuluculuğu”. *II. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri*. ed. Fethi Gedikli. 2/15- . İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Kızmaz, Zahir – Altuğ, Semra. “Aile Sorunlarının Ortaya Çıkmasında Ebeveyn Müdahalelerinin Etkisi”. *Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/2 (26 Kasım 2019), 538-557. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/914088>.
- Kirman, Mehmet Ali. “Küresel Bir Olgu Olarak Din Değiştirme ve Aile Kurumuna Etkisi”. *Dini Araştırmalar Dergisi* 6/17 (Haziran 2003), 269-280.
- Konca, Nesibe Kurt. “Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesinin Sınırlandırılması”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/2 (Ağustos 2016), 65-96. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213533>
- Konuralp, Cengiz Serhat. *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkîm*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Korkulu, Ahmet. *Anne Baba Tutumunun Eş Seçiminde Sınırlandırıcı İnançlar İle İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Korkut, Yeşim. “Aile Danışmanlığı ve Aile Terapisi Hizmetleri”. *Psikoloji Araştırmaları Dergisi* 22/0 (Şubat 2012), 111.
- Köksal, Mustafa Asım. *İslâm Tarihi (Mekke Devri)*. 8 Cilt. İstanbul: Erkam Yayınları, 1991.
- Koroğlu, Tevfik. *Üniversite Gençliğinin Evlilik, Aile ve Boşanma Konusundaki Düşünce ve Görüşleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, Karabük Üniversitesi Örneği*. Karabük: Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Köse, Saffet. “İslâm Hukukuna Göre Evlenmede Velâyet”. *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi* 2 (2003), 101-116.
- Köse, Saffet. *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*. Konya: Mehîr Vakfı Yayınları, 2014.
- Köse, Üzeyir. “İslâm Aile Hukuku Açısından Çeyiz”. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* /14 (Aralık 2019), 98-111.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh. *el-Câmi' li-ahkâmî'l-Kur'ân*. thk. Abdullah ibn Abdulmuhsin et-Türkî. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2006.
- Kuzgun, Yıldız. “Aile Danışmanlığı Hizmetleri”. *Türk Aile Ansiklopedisi*. 1/88. Ankara: Başbakanlık Aile Kurumu Yayınları, 1991.
- Küveyt Vakıflar ve Din İşleri Bakanlığı (Heyet). *el-Mevsu'atü'l-Fıkhiyye*. 40 Cilt. Kuveyt: Küveyt Vakıflar ve Din İşleri Bakanlığı Yayınları, 1980.
- MATK, Milletler Arası Tahkim Kanunu. (Kanun No. 4686). *Resmî Gazete* 24453 (5 Temmuz 2001). Erişim 9 Ocak 2025. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf>
- Mâverî, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî. *Edebü'l-kâdî*. thk. Muhyî Hilâli Serhan. 2. Cilt. Bağdat: Matbaatü'l-İrşâd, 1971.
- Mâverî, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî. *el-Hâvi'l-kebir fî fıkhi mezhebi'l-İmâmî Şâfiî ve hüve şerhu muhtasari'l-Müzenî*. thk. Ali Muhammed Muavvad – Adil Ahmed Abdulmevcûd. 18 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994.

- Merğînânî, Ebû'l-Hasen Burhânuddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el-Fergânî. *el-Hidâye Şerhu Bidâyet-i'l-Mübtedî*. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Erkâm, ts.
- Mervân Kadûmî. "Cehâzü'l-mer'eti fî dav'i's-şer'iati ve kanuni'l-ahvali's-şahsiyye". *Mecelletü Câmî'ati'n-Necâh li'l-Ebhâs* 19/1 (2005), 128.
- Mevsîlî, Ebû'l-Fazl Mecdüddîn Abdullâh b. Mahmûd b. Mevdûd. *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Molla Hüsrev. *Dürerü'l-hukkâm fî şerhi ğurari'l-ahkâm*. nşr. Mir Muhammed Kütüphanesi. 2 Cilt. b.y.; y.y., 2010.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *Sahihi Müslim*. thk. Merkez-zü'l-Buhûsi ve Tekniyetü'l-Mâ'lûmât. 8 Cilt. Beyrut: Dâru't-Te'sîl, 2014.
- Nazlı, Serap. *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 15. Basım, 2014.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî. *Sünen-i Nesâî*. nşr. Mektebetü Tahkîki't-Türâsi'l-İslâmî. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Mâri'fe, 1991.
- Nesefî, Ebû'l-Berekât Hâfîzüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *Kenzü'd-dekâik*. thk. Said Bektaş. Medine-i Münevvere: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2011.
- Nevevî, Ebû Zekerîyya Muhyiddin Yahya b. Şeref. *el-Mecmu' şerhi'l-Muhezzeb mea Tekmileti's-Sebkî ve'l-Mutî*. el-Medinetü'l-Münevvere: Mektebetü's-Selefiyye, ts.
- Nevevî, Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. *Ravdatü't-tâlibîn ve 'umdetü'l-müttakîn*. thk. Adil Ahmed Abdulmevcûd – Ali Muhammed Muavvid. 8 Cilt. Beyrut: Dâru Âlemi'l-Kütüb, Özel Basım, 2003.
- Nutku, Özdemir. "Çeyiz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/297-298. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Okutan, Nur. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet - Van'da, Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Başetme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri*. Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Özbek, Mustafa Serdar. *Alternâtif Uyuşmazlık Çözümü*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022.
- Özbek, Mustafa, "Avrupa Birliğinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü". *TBB Dergisi* 68 (2007), 265-320.
- Özbek, Mustafa, "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 'Aile Arabuluculuğu' Konulu Tavsiye Kararı". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7/2 (2005), 71-102. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/28495>
- Özen, Şükrü. "İhtilâf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/565-568. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Özen, Şükrü. "Velâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/11-15. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Özmumcu, Seda, "Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk Sistemine Genel Bir Bakış". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 12/29 (2016), 807-842.
- Öztekin, Selçuk. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Aleniyet İlkesine İlişkin 28 İnci Maddesi İle Ses Ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Veya Başka Yerde Duruşma İcrasına İlişkin 149 Uncu Maddesinde 7251 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Bazı Düşünceler", *Adalet Dergisi* 1/66 (2021), 643-665.
- Öztürk, Said. "Kassâm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/579-582. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Pekdemir, Şevket. "Evlilikte Denklik Konuları Üzerine Bir Değerlendirme". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 15/1 (2015), 113-114.
- Perçin, Gizem Ersen. "Alternâtif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri". *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 31/2 (Eylül 2012), 177-201.
- Râfiî, Sâlim b. Abdülğânî. *Ahkâmü ahvâli's-şahsiyye li'l-müslimîne fi'l-ğarb*. Beyrut: Dâru ibn Hazm, 2002.
- Râzî, Ebû Abdillâh (Ebû'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin et-Taberistânî, *Mefâtihu'l-ğayb*. 32 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabîi, 1981.
- Remlî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ahmed b. Hamza el-Menûfî el-Ensârî el-Mıs-

- ri. *Nihâyetü'l-muhtâc ilâ şerhi'l-minhâc*. nşr. Muhammed Ali Beydavî. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 3. Basım, 2003.
- Ruaynî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdurrahmân el-Hattâb. *Mevâhibü'l-celîl li-şerhi Muhtaşarı Halîl*. 8. Cilt. el-Memleketü'l-Arabiyyeti's-Suûdiyye: Dâru'l-Âlemi'l-Kütüb, 2003, 7/5.
- Sadru's-Şehîd, Ebû Hafs (Ebû Muhammed) Hüsâmüddîn Ömer b. Abdilaziz b. Ömer b. Mâze el-Buhârî. *Şerhu Edebi'l-Kâdî li'l-Hassâf*. thk: Muhyî Hilâl Serhan. 4 Cilt. Bağdat: Dâru'l-Arabiyye', 1977.
- Sahnûn, Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb et-Tenûhî. *el-Müdevvenetü'l-kübrâ*. 4 Cilt. Mısır: Dâru's-Seâdet, 1905.
- Samî, Şemseddin. *Kâmûs-u Türkî*. İstanbul: Dersââdet, 1317.
- San'ânî, Abdürrezzâk. *el-Musannef*. thk. Habîburrahmân el-Âzamî. 10 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 16. Basım, ts.
- Sandalcılar, Ali Rıza. "İşsizlik Boşanmayı Etkiliyor mu? Bölgesel Panel Nedensellik". *Ege Akademik Bakış Dergisi* 12/2 (Nisan 2012), 225-238. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/559180>
- SB, Sağlık Bakanlığı. "Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü". Erişim 20 Aralık 2024. <https://havanikoru.saglik.gov.tr/sagligimiz-etkileri/pasif-icicilik.html>
- Semerkandî, Ebû Bekr Alâüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ebî Ahmed. *Tuhfatü'l-Fukuha*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2. Basım, 1994.
- Serahsî, Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed. *el-Mebsût*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Mâ'rife, ts.
- Seyyid Sâlim. *Sahîhu fikhü's-sünne ve edilletühü*. 4 Cilt. Kâhire: el-Mektebetü't-Tevfikîyye, 2003.
- Suyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. *el-Eşbâh ve'n-Nezâir*. b.y.: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990.
- Şa'bân, Zekiyyüddin. *el-Ahkâmu's-şer'iyye li'l-ahvâlî's-şahsiyye*. Mısır: y.y. 1964.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs. *el-Ümm*. nşr. Mektebetü'l-Külliyeti'l-Ezheriyye. 8 Cilt. Mısır: Mektebetü'l-Külliyeti'l-Ezheriyye, 1961.
- Şen, Bülent. *Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.
- Şen, Yûsuf. "İslâm Hukukunda Arabuluculuk". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/22 (Temmuz 2012), 105-135.
- Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali b. Muhammed es-San'ânî. *Neylû'l-evtâr şerhu Münteka'l-ahbâr min ehâdisi seyidi'l-ahyâr*. thk. Usameddin es-Sabebitî. 8 Cilt. Mısır: Dâru'l-Hadîs, 1993.
- Şeybânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Hasen b. Ferkad. *el-Asl*. thk. Muhammed Boynukalın. 12 Cilt. Katar: Dâru İbn Hazm, 2012.
- Şeyhzâde Dâmad, Abdurrahman b. Muhammed b. Süleyman el-Marûf. *Mecmeâ'l-enhûr fî şerhi Mülteka'l-Ebhûr*. Thk. Muhammed Hasan Talu. 4 Cilt. İstanbul: Mektebetü't-Terike, 2015.
- Şimşek, Ayşegül. *İslâm Hukukunda Muhâlea Akdi ve Osmanlı Uygulaması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Şirâzî, Ebû İshâk Cemâlüddîn İbrâhîm b. Ali b. Yûsuf. *el-Mühezzebe fî fikhî'l-İmam eş-Şâfiî*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1995.
- Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb el-Kâhîrî. *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'ânî el-fâzî'l-Minhâc*. 4 Cilt. nşr. Muhammed Halil Aytenî. Beyrut: Dâru'l-Mâ'rife, 1997.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî el-Bağdâdî. *Câmiu'l-Beyân 'an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*. nşr. Mektebetü İbn Teymiyye. 16 Cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 2. Basım, ts.
- Tanrıver, Süha. "Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 64 (2006), 151-178.
- Tahiroğlu, Bülent–Erdoğan, Belgin. *Roma Usul Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1985.
- Tarhan, Nevzat. *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 5. Basım, 2008.
- TCA, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. *Resmî Gazete* 2709 (9 Kasım 1982). Erişim 3 Şubat 2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
- Tekdemir, Volkan. *Dinin Eşler Arası İlişkiler Üzerine Etkisi: Dindar Evli Çiftlerin Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Temel, Ahmet. "İslâm Aile Hukukunda Arabuluculuk – Hakem Uygulamasının Türkiye'de Aile Arabu-

- luculuğuna Muhtemel Katkıları". *Darülfünun İlahiyat* 30/2 (Aralık 2019), 311–336. <http://ilahi-yatjournal.istanbul.edu.tr>
- Tercan, Erdal. "Türk Aile Mahkemeleri". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 52/3 (Ağustos 2003), 19-53.
- Tirmizi, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre. *el-Câmiu'l-Kebîr*. thk. Beşşâr Avvâd Mârûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 3. basım 1998.
- TMK, Türk Medeni Kanunu. *Resmî Gazete* 24607 (8 Aralık 2001) Kanun no. 4721. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
- Topal, Şefket - Küçük, Yunus Emre. "Aile İçi Şiddet ve İslâm Hukukunda Önleyici Tedbirler". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2012), 11-41.
- Topçuoğlu, Ali Aslan. "Yahudilik-Hristiyanlık ve İslâm Hukukuna Göre Nikâh Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10/2 (Haziran 2010), 79.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırmaları* (Eylül 2016). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2016-45813#>
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırmaları* (Nisan 2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>
- Türkmenoğlu, Mehmet Ali – Göklü, Duygu. "Osmanlı Klasik Döneminde Arabuluculuk, Uzlaşma ve Muslihûn'un Konumu". *Avrasya Üniversitesi uluslararası Online Konferansı Bildirgesi* ed. y. (b.y: y.y, 2020), 150.
- Tüzüner, Özlem. "Türk ve İslâm Hukuku Bakış Açısından Evlenmenin Hukuki Niteliği Hakkında Bir İnceleme". *Ankara Barosu Dergisi* 1 (Ocak 2013), 125-148.
- Üdeh, Abdülkâdir. *İslâm Ceza Hukuku ve Beşerî Hukuk*. çev. Akif Nûri. 4 Cilt. İstanbul: İhyâ Yayınları, 1978.
- Uyumaz, Alper – Erdoğan, Kemal. "Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17/1 (Şubat 2016), 119-169.
- Ünal, Arzu. *Sosyal Bir Olgu Olarak Boşanmanın Nedenleri ve Sonuçları*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Ünal, Gülseren. "Aile İçi Şiddet". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 7/2 (Ocak-Mart 2005).
- Ya'kûbî, Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Ya'kûb İshâk b. Ca'fer b. Vehb b. Vâzih. *Târîh*. 3 Cilt. Leiden: Matbaatü Brill, 1883), 1/299
- Yaman, Ahmet. *Ahlâk ve Hukuk Ekseninde Aile Hayatımız*. Ankara: DİB Yayınları, 3. Basım, 2021.
- Yaman, Ahmet. *İslâm Aile Hukuku*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2015.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay), 201/2-259 E., 2010/329 (16 Haziran 2010).
- Yargıtay, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi. K. 2019/565 (5 Mayıs 2019). https://bursa.mayahukuk.com/sevgi-sizlik-ve-ilgisizlik-sebebiyle-bosanna/Yargitay_2_Hukuk_Dairesi_2019/565_E_K_8.5.2019_T
- Yavuz, Cevdet. "Dâva". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9/12-16. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Yaylalı, Davut. *İslâm Hukukunda Sulh*. İstanbul: Taştan Matbaası, 1993.
- Yeğengil, Rasih. *Tahkîm*. İstanbul: Cezaevi Matbaası, 1974.
- Yıldırım, Mustafa. "Tahkîm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/411-413. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Yıldırımoglu, Hakan, "Avrupa Ülkelerinde Ticari Arabuluculuk Uygulamaları". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Hukuk Sayısı* 21/44 (Eylül 2022), 945-961. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2621368>
- Yıldırım, Neşide. "Türkiye'de Boşanma ve Sebepleri". *Bilgi Dergisi* 28 (Haziran 2004), 59-81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgi/issue/25396/267974>
- Yüksek Ali. "İslâm Aile Hukukunda Boşama Yetkisi ve Kadının Boşanması". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/32 (Ocak 2020), 340-354.
- Yüksek, Ali – Eyupoğlu, Osman. "Gelinlerin Kaynana ve Kayınbabaya Bakma Sorumluluğunun İslâm Hukuku ve Sosyal Psikoloji Açısından Tahlili". *Kesit Akademi Dergisi* 5/21 (Aralık 2019), 49-70.
- Yüksek, Ali. "İslâm Aile Hukukunda Boşama Yetkisi ve Kadının Boşanması". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/32 (Ocak 2020), 340-354.
- Zabunoğlu, Yahya Kazım. *Kamu Hukukuna Giriş*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1973.

- Zebîdî, Ebû'l-Feyz Murtazâ Muhammed b. Muhammed. *Tâcü'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*. thk. Abdulsettâr Ahmed Ferâc. 40 Cilt. Kuveyt: Matbaatü Hükûmeti Kuveyt, 1965.
- Zerkâ, Mustafa Ahmet. *el-Medhalul-fikhiyyül-âmm*. 2 Cilt. Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 2. Basım, 2004.
- Zeydân, Abdülkerîm. *el-Medhal lidirâseti's-şer'iyyeti'l-İslâmiyye*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 16. Basım, 1999.
- Zeydân, Abdülkerîm. *el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'eti ve'l-beyti'l-müslim*. 11 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993.
- Zeylâî, Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârîî. *Tebyînü'l-hakâik şerhu kenzü'd-dekâik ve haşiyetü's-Şelebî*. 6 Cilt. Mısır: Matbaatü'l-Kübrâ el-Emirî, H. 1313.
- Zuhaylî, Vehbe. *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühü*. 8 Cilt. Dımeşk: Dâru'l-Fiker, 2. Basım, 1985.
- Zuhaylî, Vehbe. *el-Vecîz fî'l-fikhi'l-İslâmî*. 3 Cilt. Dımeşk: Dâru'l-Fiker, 2006.